

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ НА ЕТАПІ ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті порушено проблему формування навичок самостійної роботи іноземних громадян, що проходять доуніверситетську підготовку у закладах вищої освіти України.

Першочерговим завданням підготовчих факультетів (відділень) і прирівняних до них структур пропедевтичного етапу навчання іноземних студентів визнано формування усвідомлення самостійної роботи як одного з основних видів навчальної діяльності у процесі фахової підготовки за освітньо-професійними програмами.

Визначено провідну роль навчання загальних принципів самостійної роботи та її специфічних прийомів для оволодіння українською мовою як іноземною та іншими дисциплінами навчального плану підготовчого факультету. Окреслено низку проблем, які впливають на ефективність самостійної роботи іноземних студентів.

Означено структуру навчального посібника з української мови як іноземної для самостійної роботи, методико-дидактичні матеріали. Доведено, що використання сучасних технологій, інтерактивних завдань з використанням ресурсів Інтернету мотивує іноземних студентів до самостійної роботи.

Описано елементи завдань для самостійної роботи іноземних студентів доуніверситетського етапу підготовки із застосуванням он-лайн сервісу Quizlet щодо вивчення найактуальнішої лексики задля задоволення

комунікативних потреб, тренінгу вживання лексико-граматичних конструкцій і мовленнєвих кліше.

Наведено приклади використання тренінгових завдань з української мови як іноземної, наукового стилю мовлення та країнознавства.

Доведено продуктивність використання навчальних презентацій, вікторин, квестів у розвитку навичок самостійної роботи, формуванні мотивації пошуку й вивчення актуальної інформації під час фахової підготовки.

Ключові слова: *іноземні студенти, самостійна робота, доуніверситетська підготовка, навчальні інтернет-ресурси.*

Навчання у закладах вищої освіти України з метою фахової підготовки у різних галузях упродовж останніх років обирає значна кількість іноземних громадян, частина з яких проходить доуніверситетську підготовку.

Відповідно до чинного законодавства однією з форм організації освітнього процесу у закладі вищої освіти є самостійна робота студентів.

Навчальні плани підготовчих факультетів, як і освітньо-професійні програми вищих медичних закладів освіти, передбачають години на самостійну роботу з предметів, що вивчаються. Отже, самостійна робота є структурною частиною навчального процесу та має свої форми організації та контролю.

Питання самостійної роботи студентів, зокрема й іноземних, досліджувалося багатьма науковцями, зокрема В. Бондар, Н. Кічук, Н. Кузьміною, П. Підкасистим, Л. Суботою. Аналіз публікацій уможлиблює виділення найголовніших характеристик поняття «самостійна робота»:

- перелік тем, що пропонуються для самостійного опанування;
- наявність програмних завдань, які студенти мають виконати самостійно;
- відсутність безпосередньої участі викладача під час виконання самостійної роботи;

- визначений час, протягом якого студенти виконують завдання та кінцевий термін виконання;
- опосередковане керування пізнавальною діяльністю студентів через спеціально створені методично-інструктивні матеріали;
- чіткі критерії оцінювання самостійної роботи.

В умовах доуніверситетської підготовки іноземних громадян самостійна робота розглядається нами як організована та керована викладачем аудиторна та позааудиторна діяльність слухачів, яка є основою формування в їхній свідомості алгоритму самостійної навчальної діяльності.

Власне аудиторна самостійна робота вимагає від слухачів виконання певного мінімуму дій: розуміння та усвідомлення навчального завдання, програми виконання, чітке визначення мети та способів її досягнення, результативний самоконтроль у процесі виконання всіх названих дій. Зауважимо, що самостійна аудиторна робота іноземних слухачів не повною мірою може бути визначена як самостійна, бо на початковому етапі вивчення мови як іноземної вимагає безпосереднього керівництва викладача щодо алгоритму дій під час самостійного виконання завдань нерідною мовою за зразком. Позааудиторну самостійну роботу слухач організовує самостійно за запропонованою викладачем схемою.

Безсумнівно, що значний обсяг інформації з усіх предметів навчального плану, та ще й нерідною мовою, можливо сприйняти і засвоїти лише за умови, якщо слухач навчений методам і прийомам самостійної роботи загалом. На жаль, досвід роботи з вихідцями з арабських країн показує, що цей контингент слухачів практично не володіє навичками самостійної роботи. Більше того, ці студенти бояться самостійної роботи, не розуміють її значення, вважаючи джерелом отримання нових знань виключно викладача. Психологічно це пояснюється тим, що форми, прийоми та способи шкільної освіти більшості арабських країн не передбачають активну самостійність навчальної пізнавальної

діяльності здобувачів освіти. Слухачі, які приїхали з Ірану, а також деяких африканських країн (Тунісу, Марокко, Нігерії, Гани), мають певні навички самостійної роботи та самоорганізації.

Виходячи з різного рівня вмінь та навичок самостійної роботи слухачів академічної групи та враховуючи необхідність отримання однаково позитивного результату навчання, викладач української мови як іноземної з одного боку навчає слухачів специфічних прийомів роботи, а з іншого – загальних принципів самостійної роботи як виду навчальної діяльності. До останніх прийомів і вмінь належать уміння працювати з книгою, аналізувати завдання, класифікувати, порівнювати, узагальнювати тощо.

Самостійна аудиторна робота іноземних слухачів доуніверситетського етапу навчання у перші тижні вивчення мови спрямована на формування навичок читання, письма, списування, запису на слух, розпізнавання лексичних одиниць, у яких пропущена та чи інша буква тощо.

З метою формування й розвитку навичок самостійної роботи здобувачів освіти викладачами навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян ПДМУ створено навчальний посібник для самостійної роботи слухачів з української мови як іноземної. Пропонований посібник містить довідкові матеріали й тренувальні вправи до початкового фонетико-граматичного курсу. Кожна вправа супроводжується зразком виконання необхідних дій. Наприкінці вивчення певної теми подано низку вправ із ключем для самоконтролю. Викладач пояснює алгоритм роботи з посібником, а слухач у процесі опанування кожної теми навчається

- визначати доцільність роботи, тобто розуміти запропоновану мету;
- моделювати свої заняття, тобто виділяти умови, необхідні для реалізації цієї мети;
- програмувати свою роботу, тобто вміти трансформувати задані умови та визначати послідовність необхідних дій;

- оцінювати проміжні та кінцеві результати своєї роботи;
- коригувати, тобто вміти вносити у досягнутий результат необхідні зміни.

Підтримуючи думку О. Кречотень [3] щодо негативних факторів, які впливають на ефективність самостійної роботи, а саме авторитарний стиль педагогічного спілкування, перевантаженість і завищені вимоги, пропонуємо викладачам диференціювати роботу за посібником з урахуванням здібностей слухачів щодо вивчення іноземної мови, індивідуальних особливостей опанування програми тощо.

Сучасне студентство, представники покоління Z, зацікавлено долучаються до роботи з використанням будь-яких гаджетів, інтерактивних завдань, маючи мотивацію до такого виду самостійної роботи.

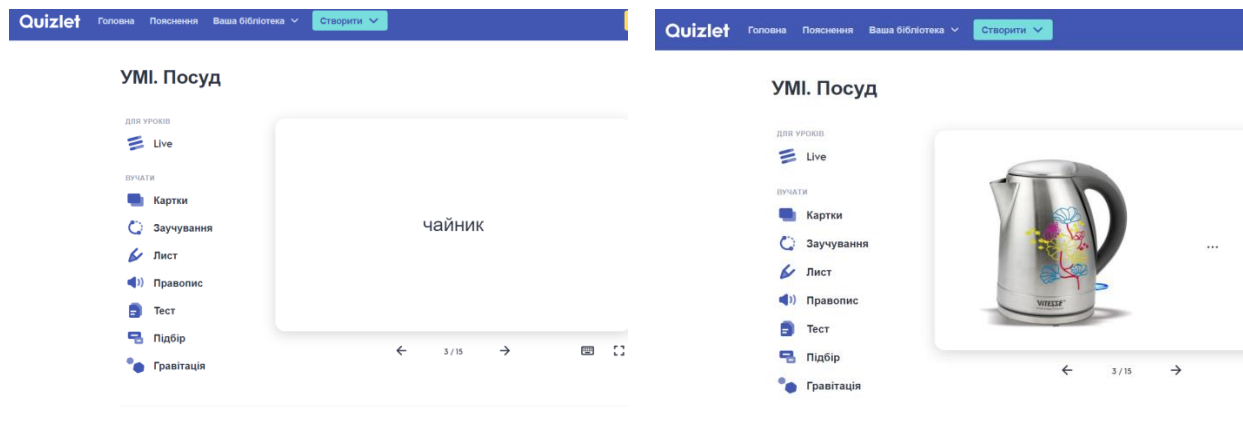
Новітні освітні технології, зокрема дистанційні, уможливають педагогічний супровід самостійної роботи іноземних студентів шляхом створення електронних навчальних завдань ігрового характеру, упровадження тестування за допомогою інтернет-ресурсів, реалізації алгоритму самостійної роботи з он-лайн платформами для удосконалення навичок писемного мовлення тощо.

Найбільш актуальними з огляду на формування комунікативної компетентності в новому соціокультурному просторі, на наш погляд, є завдання з вивчення лексики, тренінгу вживання граматичних форм тощо.

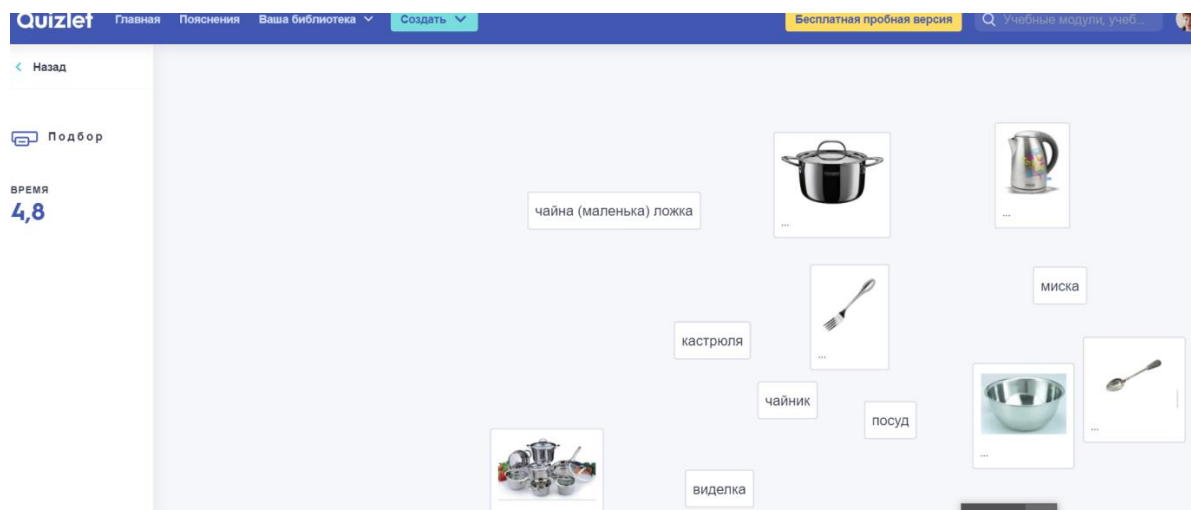
Так, у перший місяць навчання задля задоволення комунікативних потреб слухачів у повсякденному житті програмою з української мови як іноземної передбачено вивчення тематичних блоків лексики. З досвіду зазначимо, що для самостійної роботи он-лайн сервіс Quizlet – один з найкращих як для очного, так і для дистанційного навчання. Створюючи дидактичні флеш картки, окрім власне набору карток, які виконують навчальну функцію, отримуємо декілька режимів: тренувальний, ігровий, контролюючий. Залежно від потреб конкретної

теми з урахуванням особливостей контингенту слухачів пропонуються різні завдання й режими.

Наведемо приклад вивчення теми «Кухонне начиння». Зрозуміло, що викладач має продемонструвати в аудиторії пропоновані завдання для самостійної роботи. Перший крок – робота з флеш картками, вивчення й запам'ятовування лексики.

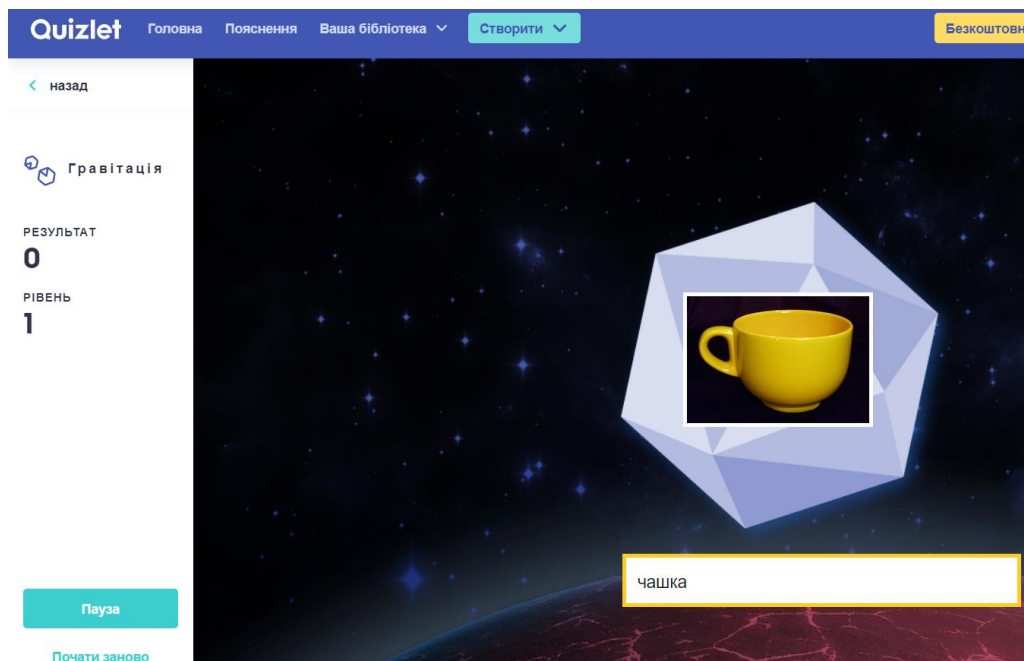

Програма дозволяє перевірити правильність написання, записати свій голос. Самоконтроль рекомендуємо здійснювати у режимі «Підбір», коли в одному полі є зображення предмета й його назва.

Перевірку вивченої лексики проводимо під час практичних занять у формі написання диктанту, монологічної розповіді про те, який посуд слухач має, а який йому потрібно придбати, рольових ігор «У магазині», «На кухні» тощо. З

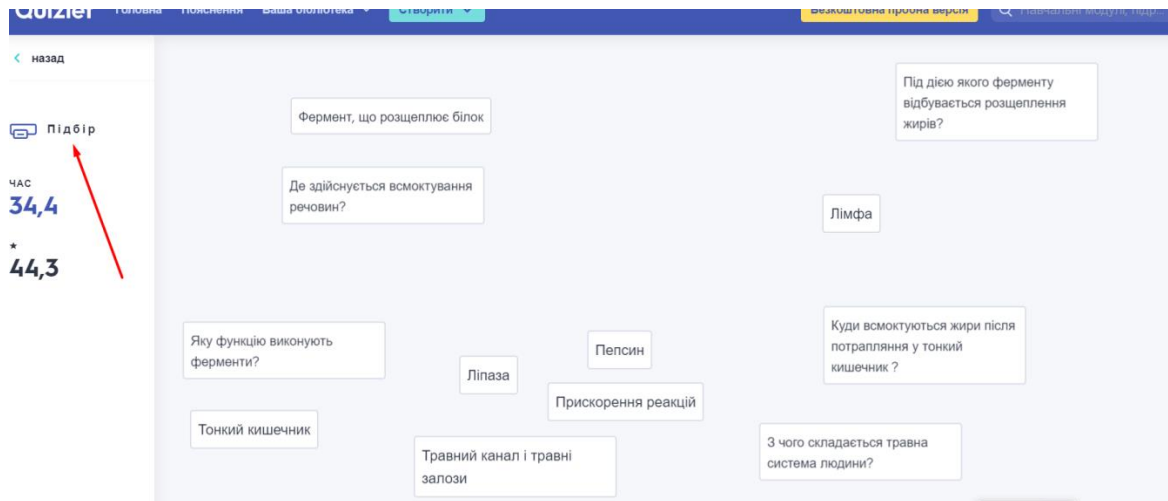
практики відомо, щоб лексика увійшла в активний вжиток, варто періодично повертатися до теми й повторювати її. Для самостійної роботи через певний проміжок часу пропонуємо слухачам перевірити себе на тій же платформі в ігровому режимі, наприклад, «Гравітація». З космосу на планети падають «астероїди». Ми можемо захистити планети, правильно вписавши назву «астероїда»

При правильному написанні астероїд зникає. Якщо ж слухач не встиг написати, або припустився помилки – на допомогу приходять правильна відповідь, що дозволяє повторити слова.

Навчивши слухачів елементарних навичок та прийомів самостійної роботи, вручивши їм інструмент самонавчання, викладач тим самим мотивує добувати інформацію самостійно й у потрібному обсязі. Розвиток навичок самостійної роботи продовжується у співпраці викладачів мови й природничих дисциплін, зокрема під час вивчення наукового стилю мовлення. Навчальні посібники з усіх дисциплін містять завдання для самостійної роботи, що передбачають розвиток умінь самостійно знайти, перетворити і відтворити отриману інформацію.

Під час вивчення теми з наукового стилю мовлення «Процеси. Зміни. Перетворення» готуємо слухачів до читання тексту про травну систему. Після виконання в аудиторії передтекстових завдань і коментованого читання тексту, пропонуємо завдання для самостійної роботи, застосовуючи вже знайому слухачам платформу Quizlet.

Безперечно, самостійна робота обумовлена значною мірою особистісними характеристиками слухача та його індивідуально-психологічними особливостями. На жаль, менталітет більшості слухачів та соціально-психологічні аспекти їхніх особистостей не сприяють формуванню та розвитку навичок самостійної роботи. Самоорганізація та саморегуляція потребують високого рівня свідомості, волі, адекватної самооцінки, яка недостатньо розвинена у переважній більшості слухачів доуніверситетського етапу. Нівелювати вищезазначені фактори допомагає створення педагогічних умов ситуації успіху, позитивних емоцій під час виконання завдань, отримання слухачами задоволення результатами. Реалізація потреби іноземних здобувачів освіти у підтримці викладача на початковому етапі навчання, успішність засвоєння алгоритму самостійної роботи мотивує слухачів для подальшого розвитку та самовдосконалення.

Отже, формування вмінь і навичок самостійної роботи безпосередньо пов'язане з виховною роботою щодо формування особистості іноземного

студента – майбутнього медика. Чим активніша діяльність викладача з виховання особистості студента, тим якісніший рівень сформованості уявлень студентів про власні можливості, а отже, й навчання їх результативних та ефективних прийомів самостійної роботи. Таке важливе для майбутніх лікарів вміння самостійно добувати необхідні знання продовжують формувати викладачі лінгвокраїнознавчого курсу «Країнознавство» наприкінці першого року навчання, коли самосвідомість майбутніх першокурсників стрімко зростає.

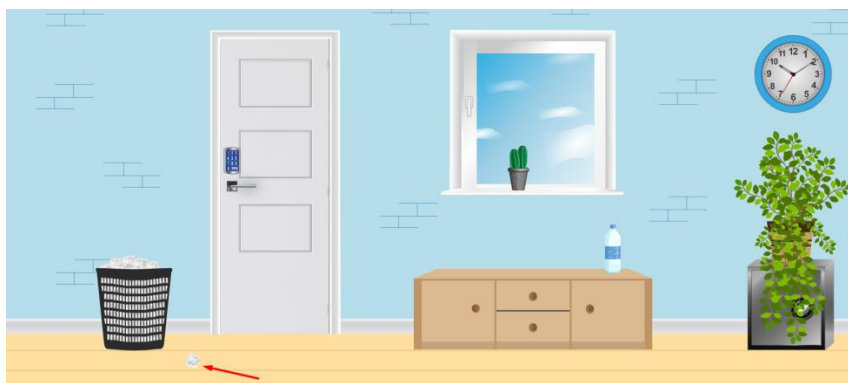
Навчальні презентації до теми «Країна, де я навчаюся» містять словники й аудіозаписи правильної вимови нових лексичних одиниць, які пропонується самостійно прослухати й вивчити до аудиторного заняття.

Окремо слухачам пропонується знайти інформацію про Україну за допомогою інтернет-ресурсів. Зауважимо, що ми свідомо не обмежуємо пошук переліком запитань чи підтемами. Така мотивація породжує потребу проявити себе. Кожний слухач знаходить те, що найцікавіше йому, як-от національний склад населення, флора і фауна, грошова одиниця, національні страви чи національне вбрання, сучасні українські пісні тощо. На цьому етапі слухачі охоче виконують самостійну роботу, яка, на їхню думку, виявляє їхню зрілість.

На початку аудиторного заняття викладач пропонує інтерактивні завдання, виконання яких, з одного боку, активізує пізнавальну діяльність слухачів, а з іншого – дозволяє викладачеві визначити рівень знань слухачів про Україну.

Протягом заняття кожний слухач повідомляє факти про Україну, про які він дізнався, готуючись до уроку. Таким чином формується образ України очима слухачів. Основна частина заняття присвячена роботі з модельованим навчальним текстом про географічне положення, державні символи України, проголошення незалежності й продовження боротьби за неї. Після вивчення теми слухачам пропонується квест – знайти код до дверей, виконавши завдання, які заховані в кімнаті.

Завдання такого типу потребує не лише знання матеріалу, а й кмітливості та наполегливості у проходженні квесту. Тому й оцінюється цей вид самостійної роботи значно вище, ніж попередні.

Карту якої країни ви бачите?

Перша буква її назви - це перша буква коду

Слухачам, які виявляють інтерес до таких видів самостійної роботи, пропонуємо створити власні завдання для одногрупників, залучаємо креативних слухачів для укладання завдань про рідну країну, майбутню професію тощо.

Отже, на нашу думку, головне завдання організації самостійної роботи на доуніверситетському етапі підготовки іноземних слухачів полягає не лише у

формуванні мовної, мовленнєвої, комунікативної та соціокультурної компетенцій, а й у розвитку навичок самостійного творчого мислення. Вирішенню цього завдання сприяють психолого-педагогічна підтримка слухачів, застосування комунікативної методики, навчальних інтернет-ресурсів і підвищення ролі творчої, самостійної роботи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вирішенні питання переваженості електронних освітніх ресурсів інформацією, розвитку інформаційно-освітнього простору доуніверситетської підготовки іноземних громадян.

Використана література:

1. Богиня Л.В., Горбенко Є. В., Савицька Т. В. Українська мова як іноземна. Початковий фонетико-граматичний курс. Довідкові матеріали й тренувальні вправи : навч. посіб. для іноземних студентів. Полтава, 2021. 120 с.
2. Гусак Т. М., Малінко О. Г. Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов. Київ, 2000. 56 с
3. Крекотень О.В. Деструктивні проблеми організації самостійної роботи студентів та шляхи їх вирішення. *Дні науки – 2012* : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Прага: Освіта і наука, 2012. С. 138-152
4. Субота Л.А. Самостійна навчальна діяльність іноземних студентів у вивченні текстів. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки*. 2012. № 1 (17). С. 188–191.

References:

1. Bohynia L.V., Horbenko Ye. V., Savytska T. V. (2021) *Ukrainska mova yak inozemna. Pochatkovyi fonetyko-hramatychnyi kurs. Dovidkovi materialy y trenuvalni vpravu : navch. posib. dlia inozemnykh studentiv* [Ukrainian as a foreign language. Initial phonetic and grammar course. Reference materials and training exercises]. Poltava, 120 p. [in Ukrainian]

2. Husak T. M., Malinko O. H. (2000) Pidvyshchennia samostiinosti studentiv pid chas vyvchennia inozemnykh mov. [Increasing the independence of students while learning foreign languages]. Kyiv. 56 p. [in Ukrainian]
3. Krekoten O.V. (2012) Destruktyvni problemy orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv ta shliakhy yikh vyrishennia [Destructive problems of organizing independent work of students and ways to solve them]. *Dni nauky – 2012*. zb. materialyv VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Praha. Osvita i nauka. PP. 138-152 [in Ukrainian]
4. Subota L.A. (2012) Samostiina navchalna diialnist inozemnykh studentiv u vyvchenni tekstiv. [Independent educational activity of foreign students in studying texts]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu : Ser. Pedagogichni nauky*. № 1 (17). PP. 188–191. [in Ukrainian]

Bohynia L. V., Skalska S. A., Trusova L. V. Formation of independent work skills of international students at the stage of pre-university training

The article focuses on the skills developing issue of independent work of foreign citizens receiving the pre-university training at the higher education institutions of Ukraine.

The primary task of preparatory faculties (departments) and equivalent structures of the propaedeutic stage when teaching international students is the formation of understanding the independent work as one of the main types of educational activities in the process of professional training considering the educational and professional programs.

The authors point out the leading role of teaching the general principles of independent work and its particular techniques for mastering the Ukrainian language as a foreign one as well as other disciplines included in the curriculum of the preparatory faculty and highlight a number of problems affecting the effectiveness of independent work of international students.

The structures of the textbook on Ukrainian language as a foreign one for independent work and the methodical-didactic materials have been specified. It was proved that the use of modern technologies, interactive tasks applying Internet resources motivated international students to work independently.

The article presents the elements of tasks for independent work of international students at the pre-university stage of preparation with the Quizlet online service for mastering the most relevant vocabulary to meet communication needs, training the use of lexico-grammatical structures and speech clichés.

The authors give examples of applying the training tasks on the discipline Ukrainian language as a foreign one, scientific style of speech and country studies.

The productivity of the use of educational presentations, quizzes, quests in the development of independent work skills, the formation of motivation for searching and studying relevant information in professional training has been proven.

Key words: *international students, independent work, pre-university training, online learning resources.*

Відомості про авторів:

Богиня Лариса Вікторівна – директор навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян Полтавського державного медичного університету

bogynialv@gmail.com

Bohynia Larysa Viktorivna – director of the Educational and Research Center for Foreign Citizens' Training of Poltava State Medical University.

bogynialv@gmail.com

Скальська Світлана Анатоліївна – викладач закладу вищої освіти навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян Полтавського державного медичного університету

skalskayasvetlana2017@gmail.com

Skalska Svitlana Anatoliivna – higher education teacher of the Educational and Research Center for Foreign Citizens' Training of Poltava State Medical University
skalskayasvetlana2017@gmail.com

Трусова Людмила Василівна – викладач закладу вищої освіти навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян Полтавського державного медичного університету

ltrusova13@gmail.com

Trusova Liudmyla Vasylivna – higher education teacher of the Educational and Research Center for Foreign Citizens' Training of Poltava State Medical University

ltrusova13@gmail.com